

Warszawa, 03-04-2024 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

V.7013.342.2024.CP

Pani Izabela Leszczyna

Minister Zdrowia

ePUAP

Szanowna Pani Minister,

problematyka jakości posiłków w szpitalach od wielu lat pozostaje przedmiotem zainteresowania Rzecznika Praw Obywatelskich, czego wyrazem były liczne wystąpienia Rzeczników V, VI i VII kadencji¹. W swoich wystąpieniach Rzecznik wskazywał w szczególności na doniosłość wydania przez Ministra Zdrowia rozporządzenia określającego wymagania obowiązujące przy prowadzeniu żywienia zbiorowego w szpitalach (delegację ustawową dla takiego uregulowania stanowi art. 72 ust. 6 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia²). Jako argument na rzecz skorzystania z tego upoważnienia, Rzecznik wskazywał w wystąpieniu z 2018 r.³, wyniki kontroli Najwyższej Izby Kontroli dotyczącej kwestii posiłków w szpitalach, która wykazała liczne nieprawidłowości w tej dziedzinie, a jej

¹ Pisma: z 23 stycznia 2007 r. (RPO-545486-X/06); z 6 maja 2009 r. (RPO-580595-X/08); z 17 września i 18 października 2012 r. (RPO-710359-V/12); z 24 lutego 2014 r. (V.7012.2.2014) oraz z 24 sierpnia 2016 r. (V.7010.68.2016).

² Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2017 r. poz. 149).

³ Pismo z 8 maja 2018 r. (V.7010.68.2016).

generalnym wnioskiem było stwierdzenie, że jakość posiłków nie odpowiadała potrzebom zdrowotnym pacjentów⁴.

W toku – już kilkunastoletniej – korespondencji w tej sprawie, Rzecznik spotykał się z odmową ze strony kolejnych Ministrów Zdrowia, powołujących się na fakultatywny charakter upoważnienia z art. 72 ust. 6 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia. Z dostępnych informacji wynika, że w poprzedniej kadencji Parlamentu trwały prace nad modyfikacją niniejszej delegacji. Złożony projekt ustawy nowelizującej formułował obligatoryjną delegację ustawową dla ministra właściwego do spraw zdrowia, dotyczącą uregulowania wymagań obowiązujących przy prowadzeniu żywienia zbiorowego typu zamkniętego, które obejmie m.in. jednostki systemu oświaty, szpitale i domy pomocy społecznej⁵. Uwagę wzbudza stanowisko Naczelnej Rady Lekarskiej wobec tego projektu. W swoim stanowisku NRL wskazał, że zapewnienie odpowiedniego standardu wyżywienia stanowi integralną część procesu leczenia oraz że zapewnienie odpowiedniego standardu wyżywienia w szpitalach powinno w przyszłości zostać wskazane jako prawo pacjenta. Projekt ten nie doczekał się jednak uchwalenia, zaś delegacja z art. 76 ust. 6 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia pozostaje niezrealizowana (choć Rzecznik odnotował wysiłki podejmowane w kierunku poprawy jakości posiłków poprzez program pilotażowy "Dobry posiłek w szpitalu"⁶).

Podkreślić należy, że delegacja z art. 76 ust. 6 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia pozwala na określenie wymagań obowiązujących przy prowadzeniu żywienia nie tylko w szpitalach, ale również w innych zakładach żywienia zbiorowego typu zamkniętego, w tym w szeroko rozumianych placówkach edukacyjnych. W mojej ocenie, także w zakresie tych ostatnich wskazane byłoby wydanie stosownego rozporządzenia. Obok kwestii związanych z kształtowaniem zdrowych nawyków żywieniowych, znaczenia w tym przypadku nabierają również inne. Nie powinno ulegać wątpliwości, że wśród młodszego pokolenia następują zmiany światopoglądowe i coraz większa rzesza uczniów wybiera różnego rodzaju

⁴ „Żywienie pacjentów w szpitalach” (NIK Delegatura w Gdańsku, Nr ewid. P/17/084/LGD, kwiecień 2018 r.) oraz „Informacja o wynikach kontroli żywienia i utrzymania czystości w szpitalach publicznych” (NIK Delegatura w Krakowie, Nr ewid. 9/2009/P08141/LKR, marzec 2009 r.).

⁵ Druk sejmowy 2373 z 2 czerwca 2022 r.

⁶ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 25 września 2023 r. w sprawie programu pilotażowego w zakresie edukacji żywieniowej oraz poprawy jakości żywienia w szpitalach - "Dobry posiłek w szpitalu" (Dz.U z 2023 r. 2021)

diety bezmięsne. Z przekazywanych mi sygnałów ze strony organizacji pozarządowych wynika jednak, że uczniowie ci napotykają na problemy w korzystaniu z pełnowartościowych posiłków bezmięsnych w placówkach edukacyjnych. Wynikać ma to w szczególności z tego, że posiłki bezmięsne dostępne być mają w formie eliminacji niektórych elementów posiłków, bez zastąpienia ich alternatywą⁷

Zdaję sobie sprawę, że generalne zasady żywienia w placówkach edukacyjnych uregulowane są w art. 52c ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia i – wydanym na podstawie jego ust. 6 rozporządzeniu⁸, które określa „podstawy jadłospisu”, jaki powinien obowiązywać w żywieniu w tych placówkach. Abstrahując od tego, że obecny kształt tego rozporządzenia nie eliminuje wskazanego wyżej problemu, istnieją poważne wątpliwości, czy rozporządzenie, w zakresie jego § 2 ust. 2 pkt 6-8 (w nich określono wspomniane „podstawy jadłospisu”), nie wykracza poza zakres upoważnienia wynikającego z przywołanego przepisu ustawy. Zgodnie bowiem z tym upoważnieniem, Minister Zdrowia został umocowany do: 1) określenia grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty (czyli tego, „co może być dostępne” w placówkach edukacyjnych) oraz 2) określenia wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w jednostkach systemu oświaty (czyli tego, „jakimi cechami” mają się charakteryzować środki spożywcze dostępne w placówkach edukacyjnych). Elementy te zostały zrealizowane odpowiednio §1 oraz w 2 ust. 1 i ust. 2 pkt 1-5 rozporządzenia. W mojej ocenie określenie (§ 2 ust. 2 pkt 6-8 rozporządzenia) tego jakie środki spożywcze (posiłki), z jaką częstotliwością mają być podawane w ramach żywienia zbiorowego w szkołach nie mieści się w ramach upoważnienia z art. 52c ust. 6 ustawy. Tym bardziej wskazuje to na konieczność skorzystania z fakultatywnego upoważnienia z art. 72 ust. 6 ustawy o bezpieczeństwie żywności. W wydanym na tej podstawie rozporządzeniu, w ramach „wymagań obowiązujących przy prowadzeniu żywienia” i „mając na względzie normy żywienia oraz wymagania zdrowotne” można już bowiem określić tego rodzaju podstawy jadłospisu, także z uwzględnieniem zagwarantowania potrzeb osób na dietach bezmięsnych.

⁷ Por. <https://futurefood4climate.eu/wp-content/uploads/2022/05/Podsumowanie-badania-dostepnosc-weganskich-posilkow-w-szkolach.pdf>.

⁸ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach (Dz. Ust. z 2016 r. poz. 1154).

W związku z powyższym, na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1058), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o zajęcie stanowiska w niniejszej sprawie oraz przekazanie informacji na temat działań podjętych w tej materii.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/